

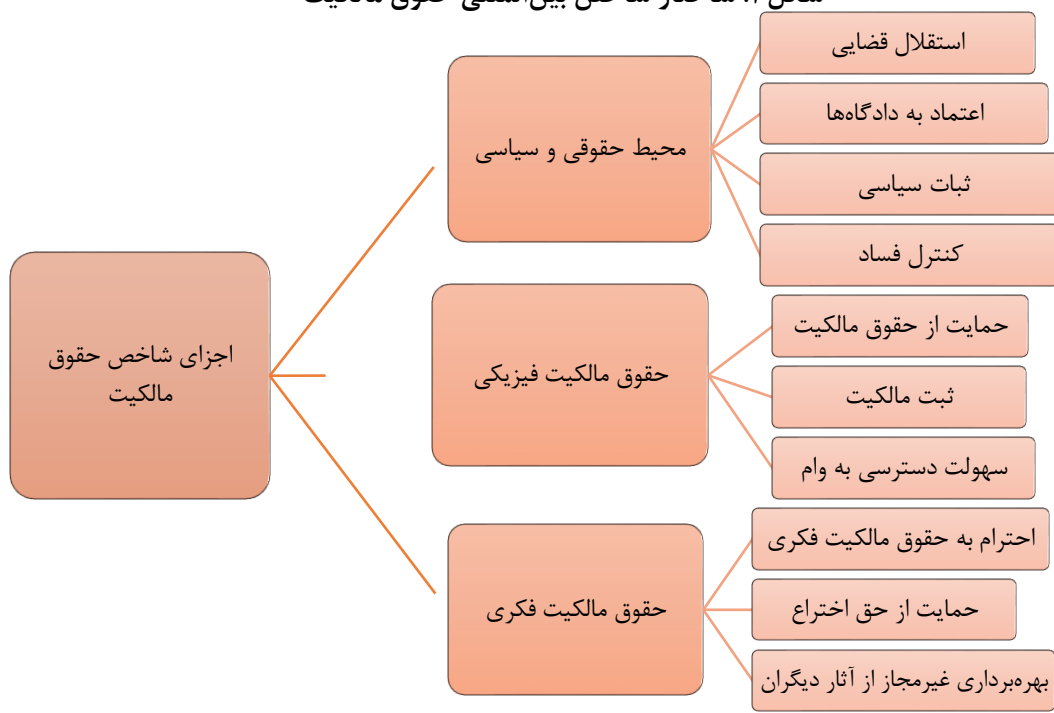

وضعیت ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (IPRI)، سال ۲۰۱۹

مقدمه

شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت (IPRI)^۱ که از سال ۲۰۰۷ توسط مؤسسه اتحاد حقوق مالکیت محاسبه و ارزیابی می‌شود، اطلاعاتی درخصوص وضعیت حقوق مالکیت و عوامل مختلف تقویت‌کننده آن در بیش از ۱۲۰ کشور جهان ارائه می‌کند. این شاخص از سه نماگر اصلی تشکیل شده که عبارتند از: محیط حقوقی و سیاسی،^۲ حقوق مالکیت فیزیکی^۳ و حقوق مالکیت فکری.^۴ این سه نماگر که مجموعاً شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت را تشکیل می‌دهند، هر کدام به چندین مؤلفه (مجموعاً ۱۰ مؤلفه) تقسیم می‌شوند. محیط حقوقی و سیاسی دارای چهار مؤلفه به نام‌های حاکمیت قانون، استقلال قضایی، کنترل فساد و ثبات سیاسی است. حقوق مالکیت فیزیکی سه مؤلفه با عناوین حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی، آسانی دریافت وام و ثبت مالکیت دارد. آخرین نماگر که حقوق مالکیت فکری است نیز از سه مؤلفه حمایت از حقوق مالکیت فکری، حمایت از حق نشر و حمایت از حق اختراع تشکیل می‌شود. اطلاعات این شاخص مبتنی بر نظرسنجی و عمدتاً مستخرج از گزارش رقابت‌پذیری جهانی و حکمرانی جهانی است.

شکل ۱. ساختار شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر مطالعات
اقتصادی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۲۰۱۶۷۷۵

تاریخ انتشار:
۱۳۹۸/۹/۲۷

1. International Property Rights Index
2. Legal and Political Environment (LP)
3. Physical Property Rights (PPR)
4. Intellectual Property Rights (IPR)

جمهوری اسلامی ایران براساس آخرین گزارش IPRI در سال ۲۰۱۹، با اخذ امتیاز ۴/۵۸ (از ۱۰ امتیاز)، رتبه ۱۰۳ را از میان ۱۲۹ کشور مورد بررسی کسب کرده و در میان ۱۸ کشور سند چشم‌انداز نیز در جایگاه پانزدهم قرار گرفته است. جدول زیر امتیاز و رتبه کشور را از سال ۲۰۱۱ تاکنون نشان می‌دهد. طبق جدول زیر رتبه ایران در سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸ نسبت به گذشته اندکی بهبود داشته ولی در سال ۲۰۱۹ با ۱۲ رتبه تنزل نسبت به سال ۲۰۱۸ به وضعیت نامناسب خود در سال‌های پیشین بازگشته است. این در حالی است که به موجب ماده (۲۲) قانون برنامه ششم توسعه دولت مکلف شده است در پایان سال چهارم اجرای قانون برنامه، رتبه ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت در میان کشورهای منطقه سند چشم‌انداز به رتبه سوم ارتقا یابد و هر سال ۲۰ درصد از این هدف محقق شود.

جدول ۱. امتیاز و رتبه ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۱

سال	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
رتبه ایران	۱۰۴	۱۰۷	۱۰۷	۱۰۴	۹۹	۹۹	۹۱	۱۰۳
کل کشورهای مورد بررسی	۱۲۲	۱۲۳	۱۲۴	۱۲۱	۱۲۴	۱۲۷	۱۲۵	۱۲۹
امتیاز کل	۴/۲۰۰	۴/۲۰۰	۴/۳۰۰	۳/۹۶۵	۴/۲۴۰	۴/۵۲۱	۴/۷۴۹	۴/۵۷۹
محیط حقوقی و سیاسی	۳/۵	۳/۴	۳/۵	۳/۳	۳/۶	۳/۶	۳/۸	۳/۷
حقوق مالکیت فیزیکی	۵/۴	۵/۵	۵/۶	۴/۸	۵/۱	۵/۸	۵/۸	۵/۶
حقوق مالکیت فکری	۳/۸	۳/۸	۳/۹	۳/۸	۴/۰	۴/۲	۴/۶	۴/۴

مأخذ: گزارش‌های سالانه حقوق مالکیت.

* بر مبنای اعلام شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت داده‌ای در سال ۲۰۱۴ برای ایران ثبت نشده است.

وضعیت نامناسب ایران در شاخص بین‌المللی حقوق مالکیت، می‌تواند نشانه‌ای از ضعف نهادی در حفاظت از حقوق مالکیت در کشور و تأکیدی بر لزوم توجه و اقدام حاکمیت در این زمینه باشد. مطالعات داخلی از جمله مجموعه گزارش‌های «پایش امنیت سرمایه‌گذاری» که از زمستان ۱۳۹۶ توسط مرکز پژوهش‌های مجلس به‌طور منظم و فصلی منتشر می‌شود علاوه بر تأیید ضعف در حمایت از حقوق مالکیت در ایران، بیشترین نارضایتی فعالان اقتصادی را در حوزه عملکرد دولت و با ارزیابی بدتر بودن وضعیت مؤلفه‌هایی چون «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده»، «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده» و «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی» نشان می‌دهد.^۱ لذا اگرچه ارتقای نهاد حقوق مالکیت در ایران نیاز به همکاری و هماهنگی دولت با مجلس و به‌ویژه قوه قضائیه دارد، اما اصلاحات باید از تغییر نگرش و رفتار دولت در احترام به حقوق مالکیت افراد آغاز شود.

۱. برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری، ۵. زمستان ۱۳۹۷، شماره مسلسل ۱۶۶۱۹.